

Uvodna riječ

ZORICA STIPETIĆ

Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb, Jugoslavija

Rasprava o izvorima i literaturi za komunistički pokret u Zagrebu, koju organizira Komisija za historiju zagrebačke partijske organizacije GK SKH Zagreb, prvi je korak za artikuliranje projekta te historije.* Naime, još u siječnju 1983. godine, Predsjedništvo Gradskog komiteta SKH Zagreb prihvatilo je prijedlog Komisije da se osnuje radna grupa za izradu nacrt projekta historije komunističkog pokreta u Zagrebu (od početaka do suvremenosti) te da se organizacija posla povjeri Institutu za historiju radničkog pokreta Hrvatske. Radna grupa (Zlatko Čepo, Marinko Gruić, Bosiljka Janjatović, Radule Knežević, Marijan Matićka, Narcisa Lengel-Krizman, Vlado Oštrić i rukovodilac grupe Zorica Stipetić) u svom se poslu, razumljivo, najprije suočila s potrebom da se definira predmet znanstvenog interesa te utvrdi stanje izvora i literature, što istodobno znači i relativiranje prema otvorenim problemima toga istraživanja. Naravno, već i takvo usmjereno raspravljanje ne može se strogo odvojiti od metodoloških pitanja, o kojima će se, međutim, podrobno govoriti kada se prezentira nacrt projekta, tj. kada se izradi i obrazloži pristup sadržaju.

Ovaj posao započinjemo sa sviješću da se uvelike kasni za društvenim potrebama. Jer, uskoro će biti šest desetljeća otkad su upravo zagrebački komunisti zahtijevali da se započne s pisanjem historije pokreta, pokrenuti spoznajom da je komunistima neophodno da im svaka politička akcija bude utemeljena u suštinskoj strategiji kako bi se sačuvali od građanskog političkog pragmatizma i od dezorijentacije frakcijskih borbi u vlastitim redovima. Ta važnost historijske svijesti i samosvijesti jača što vrijeme odmiče.

Danas historičari komunističkog pokreta nastoje da povijest kojom se bave ne bude samo događajna historija nego obrazloženje pokreta kao povijesne vertikale vremena, kao progresivne, stvaralačke kritike i njene društvene realizacije. Ta spoznaja valjalo bi da nas vodi i u našem poslu, iako će to biti još teže ostvarivo jer je riječ o prvom pokušaju da se sustavno napiše povijest komunističkog pokreta u Zagrebu. To će biti povijest grada koji je do revolucije u Jugoslaviji imao najsnažniju radničku klasu,

* Okrugli stol održan 1. VII 1983. u zgradi GK SKH Zagreb. Tehničkom greškom nije snimljena diskusija druga Slavka Komara kojemu se ispričavamo.

najrazvijeniju lijevu inteligenciju, najjači građanski opozicioni front, grad iz kojeg su potekle mnoge povijesne inicijative i gdje je revolucionarno sazrijevaao i djelovao Josip Broz Tito. Prema tome, osvjetljavanje i historijska valorizacija specifičnog u okviru jedinstvenog komunističkog pokreta jedna je od temeljnih pretpostavki historije koju želimo napisati.

Referati što slijede ukazat će na to da je nešto od toga već učinjeno za razdoblje do 1945. godine, dok za razdoblje socijalističke izgradnje (izuzev okvira koji daje doseggnuto istraživanje jugoslavenske problematike) valja započeti od fundamentalne rekonstrukcije i kronologije pa težiti da se stigne do društvenog totaliteta. Zadatak je uistinu pretežak i u svom krajnjem zahtjevu vjerojatno nije realno savladiv, ali ga je dobro imati na umu da bi bio korektiv mogućeg unaprijed prihvaćenog redukcionizma.

Posve je jasno da se to razdoblje mora multidisciplinarno istraživati a također će se morati stvoriti — za ovo razdoblje nepostojeći — memoarski fond. Zbog svih tih razloga na ovo raspravljanje pozvali smo i predstavnike društveno-političkih organizacija i kulturnih i znanstvenih institucija ali nema odaziva. Nadam se da će naš posao, kada krene s većim zamahom, pokrenuti i stvoriti atmosferu šire suradnje, novih poticaja i kreativnog interesa za koju svi osjećamo da nam nedostaje.